

Helsinki 13.4.2006

Opetusministeriö

Asia: Lausunto Tohtorikoulutuksen kehittäminen –muistiosta

Lausunnon tiivistelmä

Tieteentekijöiden liitto katsoo, että tohtoreita koulutetaan Suomessa liikaa. Kaikille tohtoreille ei löydy koulutusta vastaavaa työtä. Liitto pitää tärkeänä, että tohtoreiden työllistymistä, sijoittumista ja liikkuvuutta varten luodaan pysyvä seurantajärjestelmä ja että tohtoritarpeen ennakointia ja alakohtaista tarvetta varten kehitetään ennustemalleja. Ammattimaisen tutkijanuran luominen yliopistojen virkarakennetta kehittämällä on tärkeää. Uudet tutkijatohtorin palvelussuhteet ovat askel oikeaan suuntaan. Tutkijatohtorivaiheen jälkeen täytyy liiton mielestä perustaa tutkijadosentin virkoja.

Tutkijakoulupaikkojen täyttäminen neljäksi vuodeksi kerrallaan on kannatettavaa. Tämä sitouttaa molemmat osapuolet, sekä tutkijakoulutettavan että yliopiston. Rahoituksen ja ohjauksen takaaminen väitöskirjaa tekeväälle on edellytys onnistuneelle ja laadukkaalle tutkijankoulutukselle. Tieteentekijöiden liitto katsoo, että tutkijakouluista tulee käyttää nimitystä tohtoriohjelma, vastaavasti kuten työryhmä esittää englanninkieliseksi nimeksi doctoral programme.

Lausunto

Tieteentekijöiden liitto katsoo, että Tohtorikoulutuksen kehittäminen –muistiossa esitetään useita tohtorikoulutuksen kannalta hyviä suosituksia. Seuraavassa on ensiksi esitetty asioita, joita liitto pitää kannatettavina. Kaikkia suosituksia ei erikseen kommentoida.

Nelivuotiskaudet

Erittäin kannatettavana liitto pitää sitä, että tohtorikoulutettavat valitaan nelivuotiskausiksi. Nykyisellään tohtorikoulutettavien kausia päätetään edelleen tarpeettoman lyhyiksi, jopa muutaman kuukauden mittaisiksi jaksoiksi. Tällainen

työnantajan sitoutumattomuus tohtorikoulutukseen heikentää myös tohtorikoulutettavan sitoutumista ja motivaatiota väitöskirjan tekemiseen.

Urasuunnittelu

Urasuunnittelu väitöskirjatyön alkuvaiheesta lähtien on kannatettava ehdotus. Koska kaikki väitelleet eivät voi sijoittua yliopiston palvelukseen, on hyvä jo tohtoriopintojen alkuvaiheessa käydä läpi eri sijoittumisvaihtoehtoja ja suunnata esimerkiksi yhteistyötä yliopiston ulkopuolelle.

Yhteisymmärryspöytäkirja

Muistiossa ehdotetaan, että tutkijakoulun, tohtorikoulutettavan ja tämän oman yliopiston edustajan kesken laaditaan yhteisymmärryspöytäkirja, johon kirjataan muun muassa vastuut rahoituksen turvaamisesta sekä ohjaussuhteet. Yhteisymmärryspöytäkirjan laatiminen on kannatettavaa; se lisää molemminpuolista sitoutumista. Rahoituksen turvaaminen on ensiarvoisen tärkeää. Monen tohtorikoulutettavan aikaa menee runsaasti esimerkiksi apurahahakemusten laatimiseen ja tämä aika on pois väitöskirjatyön tekemisestä.

Ohjauksen tehostaminen

Muistiossa korostetaan useissa kohdin ohjauksen tehostamista. Se on kannatettava asia; ohjauksen tehostaminen edesauttaa väitöskirjan valmistumista. Tieteentekijöiden liitto kiinnittää huomiota siihen, että yhdellä henkilöllä ei voi olla kymmeniä väitöskirjoja ohjattavana; ohjaus ei voi olla tällöin tehokasta. Tieteentekijöiden liitto pitää kannatettavana sitä, että sovitaan pelisäännöistä mahdollisissa erimielisyystapauksissa tutkijakoulutettavan ja ohjaajan välillä.

Lisää koordinaattoreita

Koordinaattoreiden lisääminen tutkijakouluihin on kannatettavaa. Koordinaattoreiden avulla tutkijakouluja pystytään kehittämään paremmiksi ja kansainvälisemmiksi.

Muut väylät

Suurin osa tohtoreista tulee edelleenkin tohtorikoulujen ulkopuolelta. Esimerkiksi tutkimuslaitoksissa väitöskirjaa tekevien integrointi tutkijakouluihin on hyvä asia. Näin saadaan myös yhteistyötä tutkimuslaitosten ja yliopistojen välille.

Tasa-arvon edistäminen

Tieteentekijöiden liitto pitää kannatettavana sitä, että tohtorikoulutettavien rekrytoinnissa, ohjauksikäytännöissä, väitöskirjan tarkastajien valinnassa sekä tutkijayhteisöön integroitumisessa kiinnitetään erityistä huomiota tasa-arvoon. Nykyisellään esimerkiksi rekrytointi tutkijakouluihin ei ole kaikilta osin avointa vaan paikkoja täytetään välillä hyvin lyhyiksi ajoiksi ilman avointa hakumenettelyä.

Tutkijanura

Ammattimaisen tutkijanuran muodostaminen yliopistojen virkarakennetta kehittämällä on asia, johon myös monet kansainväliset arvioijat ovat kiinnittäneet huomiota arvioidessaan Suomen yliopistoja ja niissä tehtävää tutkimusta. Muistiossa mainitut uudet tutkijatohtorin palvelussuhteet ovat askel oikeaan suuntaan. Tutkijankoulutuksessa viimeistään tutkijatohtorivaiheessa järjestettävä ohjaaja- ja esimieskoulutus on kannatettava asia. Tieteentekijöiden liiton mielestä seuraava askel ammattimaisen tutkijanuran järjestämisessä tutkijatohtoripaikkojen jälkeen on tutkijadosentin virat.

Työllisyyden seuranta

Työryhmä ehdottaa, että Tilastokeskuksen, opetusministeriön ja Suomen Akatemian yhteistyönä rakennetaan pysyvä ja säännöllinen seurantatieto tohtoreiden työllistymisestä, sijoittumisesta ja liikkuvuudesta. Työryhmä ehdottaa myös, että tohtoritarpeen ennakointiin ja alakohtaiseen tarpeeseen aiotaan kehittää tarkempia ennustemalleja. Nämä ehdotukset ovat kannatettavia. Tieteentekijöiden liitto ehdottaa, että liitto saisi edustajansa mahdollisiin asiaa valmisteleviin työryhmiin.

Tieteentekijöiden liitto kiinnittää huomiota seuraaviin puutteisiin muistiossa:

Tohtoreiden määrä

Tieteentekijöiden liiton mielestä tohtoreita koulutetaan liikaa. Kaikille tohtoreille ei löydy koulutusta vastaavia työpaikkoja; alakohtaisia eroja tosin on. Tutkijakouluissa koulutetaan nykyisin lähinnä tutkijoita – kaikki eivät kuitenkaan voi sijoittua tutkijanuralle. Suuren tohtorimäärän sijasta olisi kiinnitettävä enemmän huomiota laatuun.

Lisäresurssit

Muistiossa esitetään useita toimenpiteitä, jotka edellyttävät lisäresursseja yliopistoihin, muun muassa lisää ohjausta, lisää erilaisia kursseja tutkijakoulutettaville, urasuunnittelua jne. Muistiossa ei kuitenkaan puhuta mitään lisäresursseista. Yliopistojen opetushenkilökunta on jo nyt ylikuormittunut lisääntyneiden tehtäviensä takia.

Kannustinjärjestelmä ohjauksen tehostamiseen

Väitöskirjojen ohjauksen tehostamiseksi olisi luotava joku kannustinjärjestelmä siten, että myös väliasteen viroissa olevat ja väitelleet tutkijat motivoituvat ohjaukseen.

Tutkijakoulut tohtoriohjelmiksi

TIETEENTEKIJÖIDEN LIITTO
FORSKARFÖRBUNDET

Tieteentekijöiden liiton mielestä tutkijakoulujen nimi pitäisi muuttaa tohtoriohjelmiksi. Englanninkieliseksi nimeksi esitetään ”doctoral programme”. Luonnollista olisi, että myös suomenkielinen nimi olisi tohtoriohjelma. Elinkeinoelämän työnantajat pitävät tutkijakouluista valmistuneita ”koululaisina”, mikä haittaa heidän työllistymistään. Liitto muistuttaa, että tohtorikoulutettavat eivät ole opiskelijoita tai koululaisia vaan he ovat palvelussuhteessa tai apurahalla työskenteleviä tutkijoita. Tutkijakoulu-nimi aiheuttaa sekaannusta myös työvoimatoimistoissa ja nimitys voi olla työttömäksi jäävälle tutkijakoulutettavalle tai tohtorille työttömyysturvan este. Euroopan komissio on suosituksessaan korostanut, että tohtorikoulutettavia kutsuttaisiin nuoremmiksi tutkijoiksi (”early stage researchers”). Tätä suositusta pitäisi noudattaa myös Suomessa.

Mitä tohtoreilta odotetaan?

Tohtorikoulutettavalle asetetaan muistiossa paljon odotuksia: tohtorintutkinnon suorittaneen täytyisi olla perehtynyt tieteenalaansa sekä syvällisesti että laaja-alaisesti ja hänen täytyisi vaikuttaa oman tieteenalansa kehitykseen oman tutkimustyönsä kautta. Toisaalta hänen täytyisi kohentaa koko ajan työelämätaitojaan ja sosiaalisia taitojaan, verkottua elinkeinoelämän kanssa, opiskella ulkomailla, kehittää viestintätaitojaan jne. Tutkijoita, jotka olisivat sekä syvällisiä että laaja-alaisia ei neljässä vuodessa synny. Neljässä vuodessa ei synny myöskään laadukkaita väitöskirjoja, jos tutkijakoulutettava käyttää huomattavan osan ajasta ”erilaisten taitojen” hankkimiseen. On hyvä, että tohtoreita jatkossakin tulee eri väyliä pitkin. Urasuunnittelu tohtoriopintojen alkuvaiheessa toivottavasti ohjaa valintoja tutkijakoulun aikana.

Antero Puhakka
puheenjohtaja

Eeva Rantala
toiminnanjohtaja